

Jaarbericht **Kinderrechten** 2009

Kinderrechten in Nederland

Kinderrechten en **uitbuiting**

Kinderrechten en **jeugdzorg**

Kinderrechten en **kindermishandeling**

Kinderrechten en **jeugdstrafrecht**

Kinderrechten en **vreemdelingenrecht**

**DEFENCE for
CHILDREN
International**

unicef
KINDEREN EERST

Deskundigenpanel

prof. mr. Jaap E. Doek (voorzitter)
Emeritus hoogleraar Jeugdrecht (VU) en voormalig voorzitter van het VN-Comité inzake de Rechten van het Kind.

prof. dr. Herman Baartman
Emeritus hoogleraar Preventie en Hulpverlening inzake Kindermishandeling (VU).

mr. Corinne Dettmeijer
Nationaal Rapporteur Mensenhandel en vice-president bij de rechtbank Den Haag.

dr. Steven van Eijck
Ex-commissaris voor het jeugd- en jongerenbeleid, voorzitter Landelijke Huisartsen Vereniging en voorzitter Raad van bestuur Stichting Rotterdam Europese Jongerenhoofdstad.

mr. dr. Ton Liefwaard
Universitair docent, Willem Pompe Instituut voor Strafrecht-wetenschappen (Universiteit Utrecht).

mr. dr. Sarah van Walsum
Senior onderzoeker migratierecht (VU).

Jaarbericht **Kinderrechten 2009**

Kinderrechten in Nederland

Voorwoord **3**

Inleiding **5**

Kinderrechten en uitbuiting **8**

Kinderrechten en jeugdzorg **10**

Kinderrechten en kindermishandeling **12**

Kinderrechten en jeugdstrafrecht **14**

Kinderrechten en vreemdelingenrecht **16**

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) **18**

Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (FP) **22**

Voorwoord

Voor u ligt het Jaarbericht Kinderrechten 2009. Het is voor de tweede keer dat we dit Jaarbericht uitbrengen. Het vorige, gepubliceerd in 2008, is een bron van inspiratie gebleken voor politici, wetenschappers en journalisten die meer wilden weten over de situatie van Nederlandse kinderen.

Het Jaarbericht Kinderrechten 2009 meet de stand van zaken op het terrein van vreemdelingenrecht, uitbuiting, jeugdzorg, kindermishandeling en jeugdstrafrecht. Op de meeste thema's heeft Nederland het afgelopen jaar niet of nauwelijks vooruitgang geboekt. Zo is het aantal kinderen in vreemdelingenbewaring gestegen, zijn er meer slachtoffers van seksuele uitbuiting, zijn de wachtlijsten in de jeugdzorg nog steeds onaanvaardbaar lang en zitten er meer jongeren in voorlopige hechtenis. Er is één uitzondering: kindermishandeling. Met name de bewustwordingscampagne van de overheid om te zorgen dat iedereen die iets merkt van kindermishandeling dit ook meldt, is een positieve ontwikkeling in de aanpak van kindermishandeling.

Het jaar 2009 is een belangrijk jaar voor de rechten van kinderen. Het jaar begon met de nieuwe aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité aan het adres van de Nederlandse overheid. Eens in de vijf jaar moet Nederland, net als elk ander land dat het Verdrag inzake de Rechten van het Kind getekend en geratificeerd heeft, zich verantwoorden over de situatie van kinderen. In januari voelde het Comité Minister Rouvoet voor Jeugd en Gezin aan de tand over de Nederlandse kinderrechtsituatie. In zijn aanbevelingen uitte het Comité zijn zorg over de thema's jeugdzorg en kindermishandeling, jeugdstrafrecht, uitbuiting en vreemdelingenkinderen. Unicef en Defence for Children-Ecpat zagen veel van hun jarenlange werk terug in deze aanbevelingen.

Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind bestaat dit jaar twintig jaar. Dit Verdrag begint ook in Nederland een steeds grotere rol te spelen. Op de twintigste verjaardag van het verdrag, 20 november 2009, zal de Nederlandse kinderombudsman er waarschijnlijk eindelijk komen. De kinderen in Nederland hebben er lang op moeten wachten. Het VN-Kinderrechtencomité dringt er al tien jaar op aan.

De aanbevelingen in dit Jaarbericht zijn concreet, uitvoerbaar maar bovenal bijzonder nodig voor een betere bescherming van kinderen in Nederland. Die bescherming verbeteren, is een verplichting voor iedereen die in Nederland werkt of leeft met kinderen. En voor iedereen in Nederland die werkt aan beleid dat kinderen raakt.

Onze dank gaat uit naar alle kinderen, wetenschappers, onderzoekers, kinderrechtsdeskundigen, ambtenaren, voorlichters en andere specialisten uit het werkveld, die hebben meegewerkt aan dit Jaarbericht Kinderrechten.

Voorburg/Amsterdam, 1 juni 2009

Jan Bouke Wijbrandi,
Directeur Unicef Nederland

Jan-Pieter Kleijburg,
Directeur Defence for Children-Ecpat

Inleiding

Kinderrechten meten

Meten is weten. Dat geldt voor veel beleidszaken. Kinderrechten verbeteren is ook een kwestie van beter beleid maken. Het Jaarbericht Kinderrechten meet de praktische uitvoering van het kinderrechtenbeleid met als doel het beter naleven van kinderrechten.

Het Jaarbericht Kinderrechten is te lezen als een actiehandleiding voor een betere implementatie van het Kinderrechtenverdrag en van het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie. Belangrijke inspiratie is opgedaan uit de aanbevelingen die het Kinderrechtencomité in januari 2009 heeft gedaan aan Nederland, maar ook uit het rapport dat de mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa, Thomas Hammarberg, op 11 maart 2009 uitbracht over Nederland. In september 2008 bezocht Hammarberg Nederland en sprak daar onder meer met vertegenwoordigers van kinderrechtenorganisaties. Unicef en Defence for Children-Ecpat vroegen bij die ontmoeting aandacht voor de kwetsbare positie van kinderen met 'illegale ouders', voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel en voor kinderen binnen het jeugdstrafrecht en de jeugdzorg. Veel van deze inbreng komt terug in het rapport van Hammarberg.

Leeswijzer Jaarbericht

Het Jaarbericht Kinderrechten richt zich op vijf thema's: kinderrechten en uitbuiting, jeugdzorg, kindermishandeling, jeugdstrafrecht en vreemdelingenrecht. Per thema zijn eerst de kinderrechtenbeginselen geïnventariseerd die uit het Kinderrechtenverdrag zijn af te leiden. Vanuit die beginselen, de analyse van de kinderrechtelijke praktijk en de aanbevelingen van onder meer het VN-Kinderrechtencomité zijn beleidsaanbevelingen geformuleerd. Het actuele beleid is vertaald in meetbare indicatoren die over 2007 en 2008 zijn toegepast. Sommige cijfers betreffen peildata, andere zijn jaarcijfers, dit is telkens aangegeven.

Voorbeeld

- ▶ Kinderrechtenbeginsel
Vreemdelingenkinderen mogen niet vanwege hun verblijfsstatus van hun vrijheid worden beroofd (art. 2, 22 en 37 IVRK).
- ▶ Beleidsaanbeveling
Plaats alleenstaande minderjarige vreemdelingen niet in vreemdelingenbewaring.
- ▶ Indicator
Aantal kinderen in vreemdelingenbewaring.

Bij elk thema geven specialisten uit het werkveld een reactie. Daarnaast heeft een deskundigenpanel (zie binnenzijde omslag) een eindscore gegeven over de kinderrechtelijke prestatie op het betreffende thema op een vijfpuntsschaal waarbij 1 staat voor de meest slechte prestatie en 5 voor de beste.

Samenvattingen van het Kinderrechtenverdrag en van het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie in Nederland zijn te vinden vanaf pagina 18.

Wat weten kinderen over kinderrechten?

'Het Comité beveelt de Verdragspartij aan te waarborgen dat voorlichting over de mensenrechten en de rechten van het kind op alle niveaus in de onderwijscurricula wordt opgenomen', schreef het VN-Kinderrechtencomité in haar aanbevelingen aan Nederland van januari 2009. De Comitéleden verbazen zich over het feit dat Nederland zo tegenstribbelt waar het gaat om verplichte kinderrechteneducatie op school. Die inbreuk in het curriculum bedreigt de onderwijsvrijheid, zo redeneert de Nederlandse overheid. 'Maar vakken als rekenen en taal, aardrijkskunde en geschiedenis, zijn toch ook verplicht?', vroeg een Comitélid tijdens de zitting over Nederland.

Op scholen is de aandacht voor kinderrechten vooral afhankelijk van de persoonlijke inzet van de docent. In de kerndoelen van het basisonderwijs worden mensen- en kinderrechten niet genoemd en in de leermiddelen van de onderbouw van het voortgezet onderwijs is er weinig tot geen aandacht voor mensen- en kinderrechten.

Unicef en Defence for Children-Ecpat deden speciaal voor dit Jaarbericht Kinderrechten een eigen meting van de kinderrechtenkennis door een enquête met elf kinderrechtenvragen voor te leggen aan 536 jongeren van tien tot veertien jaar. De gemiddelde leeftijd was 11,3 jaar en de verdeling tussen meisjes en jongens was nagenoeg gelijk. Bij elk onderdeel in dit Jaarbericht zijn de uitslagen op specifieke themavragen te vinden. Een algemene vraag over aan wie het Kinderrechtenverdrag is geadresseerd, werd overweldigend goed beantwoord. Met de stelling: 'Het Kinderrechtenverdrag is er niet voor kinderen maar voor de overheid', was 85 procent het oneens.

In de introductie van de enquête werd uitdrukkelijk gevraagd naar wat de kinderen dachten dat er in het Kinderrechtenverdrag zou staan. Veel kinderen lijken meer op hun rechtsgevoel en ervaringen van alledag te zijn afgegaan. Zo was 60 procent van de kinderen het oneens met de stelling dat gehandicapte kinderen worden 'voorgetrokken' in het Kinderrechtenverdrag. De voorrangrechten die bijzondere bescherming bieden aan extra kwetsbare kinderen – zoals slachtoffers van kindermishandeling of seksuele uitbuiting, maar ook vluchtelingen en gehandicapte kinderen – bleken vrij onbekend bij de kinderen. Het laat zien dat voorlichting over het Kinderrechtenverdrag onontbeerlijk is omdat de realisatie van kinderrechten begint met de kennis over die rechten.

De noodzaak voor kinderrechteneducatie bleek uit de reacties die kinderen schreven op de enquête. Bijna alle reacties gingen over de rechten van de kinderen elders op de wereld. Beseffen de kinderen in Nederland wel voldoende dat zijzelf net zoveel rechten hebben? Een greep:

'Arm of rijk, iedereen is gelijk. Hou je daar dan ook aan!'

'Ik vind dat kinderen in Afrika recht hebben op een eigen mening'

'Kinderrechten zijn nodig omdat ik anders dit niet kon opschrijven maar zou moeten werken en dan zou ik heel ziek en mager zijn. Ik hoop dat alle kinderen in arme landen een waterpomp krijgen.'

'Ik vind dat alle kinderen op de wereld naar school toe moeten gaan, want als ze dom blijven dan blijven ze arm'

'Ik ben blij dat er zoveel rechten zijn voor kinderen in Nederland en dat er goed op gelet wordt. Als je ziet hoe het in andere landen gaat... ik ben blij dat ik in Nederland woon!'

De elfjarige Ciska schreef de meest filosofische reactie:

'Ik vind dat kinderen het recht hebben op heel veel dingen maar niet alle kinderen krijgen of mogen die dingen. Je hebt toch wel recht op alles waar je recht op hebt?'

Opvallend, hartverwarmend en leerzaam waren de antwoorden op de stellingen over het jeugdstrafrecht. De Nederlandse jeugd vindt massaal dat criminele jongeren 'geholpen moeten worden om een beter leven te leiden'. Een mooiere toepassing van het beginsel uit artikel 3 van het Kinderrechtenverdrag is nauwelijks denkbaar: 'Het belang van het Kind staat voorop'.

Kinderrechten en uitbuiting

Kinderrechtenbeginselen

- ▶ **Minderjarigen worden beschermd tegen iedere vorm van handel en uitbuiting** (art. 32, 33, 34, 35 en 36 IVRK en art. 1, 8, 9 FP).

- ▶ **Het belang van het kind staat voorop in de aanpak van uitbuiting van minderjarigen** (art. 3, 32, 34, 35 en 36 IVRK, art. 8, 9 FP).

- ▶ **Passende hulp en begeleiding voor ieder minderjarig slachtoffer van mensenhandel** (art. 3, 19, 39 IVRK, art. 8, 9 FP).

- ▶ **Speciale aandacht voor de veiligheid van minderjarigen in de opsporing en vervolging van mensenhandelzaken** (art. 9 FP).

Beleidsaanbevelingen

- ▶ Verbeter de specifieke aandacht voor de preventie en aanpak van (seksuele) uitbuiting van minderjarigen.
- ▶ Zorg voor voldoende gespecialiseerde en veilige opvang-, zorg- en behandelplekken voor minderjarige slachtoffers van (seksuele) uitbuiting.
- ▶ Ontwikkel een Nationaal Actieplan aanpak (seksuele) uitbuiting van kinderen en kinderporno-graphie en leg vast hoe de uitvoering ervan gemonitord moet worden.
- ▶ Pas de verhoogde strafmaat in mensenhandelzaken waarin minderjarigen slachtoffer zijn toe op alle zaken waarbij minderjarigen, dus ook zestien- en zeventienjarigen, slachtoffer zijn.
- ▶ Geef structurele voorlichting op scholen over uitbuiting en geweld in relatie tot de seksuele en sociale ontwikkeling.

Indicator	2007	2008	verschil
▶ aantal minderjarige slachtoffers	199	169	-15%
▶ aantal minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting	86 (v 199)	94 (v 169)	+9,3%
▶ aantal minderjarige slachtoffers economische uitbuiting	10 (v 199)	4 (v 169)	-60%
▶ aantal zaken bij OM over mensenhandel (mede) over minderjarigen	58	nog niet bekend	

Kinderen over uitbuiting

Als je bloot voor de webcam gaat, is het je eigen schuld als je foto over het internet gaat zwerven.

eens **72%** oneens **28%**

Als een meisje veel cadeautjes krijgt van haar vriend, dan kan zij daarna niet meer weigeren als hij haar vraagt dingen te doen die ze niet wil.

eens **16%** oneens **84%**

Driekwart van de kinderen weet niet dat de persoon die de naaktfoto's verspreidt, strafbaar kan zijn en ook de 'schuld' draagt. 'Schuld' is een zwaar thema voor veel kinderen die met misbruik en uitbuiting te maken krijgen. Daders doen vaak een beroep op het schuldgevoel dat kinderen kunnen hebben over hun eigen gedrag. In 2008 hebben 120 kinderen online seksueel misbruik gemeld bij www.helpwanted.nl, onder meer over foto's als chantagemiddel. De indirecte vraag over pooiers – onterecht loverboys genoemd – geeft aan dat 16 procent van de kinderen denkt: 'boontje komt om haar loontje'.

1 2 3 4 5

Het DESKUNDIGENPANEL geeft een 3 aan dit nieuwe onderdeel in het Jaarbericht. Het cijfer is duidelijk een gemiddelde van de resultaten, zo bleek uit de discussie in het panel: 'De politie investeert enorm veel in de verbetering van vervolging van mensenhandel en boekt ook echt resultaten. De opvang daarentegen is diepbedroevend. Er zijn echt veel te weinig gespecialiseerde opvangplaatsen voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel.'

In Nederland worden minderjarigen uitgebuit in de prostitutie en andere economische sectoren of voor kinderpornografie. CoMensha registreerde in 2008 169 minderjarige slachtoffers van mensenhandel op een totaal van 809. Ruim een vijfde van de slachtoffers is daarmee minderjarig. Meer dan de helft (63%) komt uit Nederland (106).

Naast het Kinderrechtenverdrag biedt het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderpornografie en kinderpornografie extra bescherming aan minderjarige slachtoffers van (seksuele) uitbuiting.

De strijd tegen mensenhandel en kinderpornografie staat in Nederland op de politieke en beleidsagenda. Zo presenteerde het Ministerie van Justitie op 25 maart 2009 een verbeterprogramma voor de aanpak van kinderpornografie. Ook zijn er plannen om de vervolging van seksuele uitbuiting van minderjarigen door Nederlanders in het buitenland te verbeteren. De plannen uitvoeren, daar komt het nu op aan.

Essentieel is dat minderjarige slachtoffers van (seksuele) uitbuiting afkomstig uit Nederland én uit het buitenland, passende opvang, zorg en begeleiding krijgen. Die mag voor vreemdelingenkinderen niet anders zijn dan voor Nederlandse kinderen. Beroepskrachten moeten voldoende getraind zijn om adequaat te reageren op de behoeften van kinderen die risico lopen of al slachtoffer zijn van uitbuiting. Dat geldt bijvoorbeeld voor mensen in het onderwijs, de opvang, zorg- en hulpverlening en bij politie en justitie. Een Nationaal Actieplan (seksuele) uitbuiting van minderjarigen en kinderpornografie – ook voor slachtoffers boven de vijftien jaar – is nodig om te komen tot een consistente aanpak.

Onmisbaar in de strijd tegen (seksuele) uitbuiting is voorlichting op scholen en in het jongerenwerk. Deze voorlichting moet kinderen leren om respectvol met elkaar om te gaan, en hoe zij – in relaties en seksualiteit – grenzen kunnen trekken. Dat geldt zowel voor potentiële slachtoffers als voor daders.

Moeten dealen met uitbuiting maakt dat een kind de rest van zijn leven een last met zich meedraagt. Als kinderen in een uitbuitingssituatie zitten, dient beëindiging de hoogste prioriteit te hebben, evenals de zorg daarna, zodat uitgebuite kinderen ervaren dat een volwassene er primair is om je de veiligheid te bieden die je als kind mag verwachten.

Henk Werson, *expert Mensenhandel KLPD en plv. voorzitter Landelijke Expertgroep Mensenhandel*

Kinderen moeten niet hoeven concurreren met drugshandelaren. Goed dat we ons sterk maken voor de bestrijding van uitbuiting. Dat wil iedereen. Ook de politiek. Die bepaalt de prioriteiten van de recherche. De praktijk leert dat wij, hulpverleners, slachtoffers wel beschermen maar dat de recherche niet even structureel de daders aanpakt. Dat zou moeten. In Engeland kan het. Waarom niet in Nederland? Prioriteiten...

Tin Verstegen, *directeur Nidos, jeugdbescherming voor vluchtelingen*

Kinderrechten en jeugdzorg

Kinderrechtenbeginselen

- ▶ **Het belang van het kind staat centraal in de jeugdzorg** (art. 3, 9 lid 1, 18, 20 lid 1 IVRK).

- ▶ **Kinderen hebben inspraak in de jeugdzorg** (art. 12, art. 9 lid 2 IVRK).

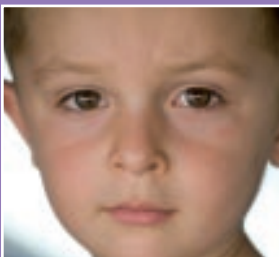
- ▶ **Extra aandacht voor bijzonder kwetsbare kinderen** (art. 19, 20, 22 lid 2, 23, 39 IVRK).

- ▶ **Voldoende middelen voor de jeugdzorg** (art. 3 leden 2 en 3, art. 4, 18 lid 2, 19 lid 2 IVRK).

- ▶ **De jeugdzorg betreft ouders en verzorgers actief bij de totstandkoming en uitvoering van de hulpverleningsplannen** (art. 18 lid 1 IVRK).

Beleidsaanbevelingen

- ▶ Zorg voor passende (jeugd)zorg voor elk kind en maak een einde aan de wachtlijsten.
- ▶ Plaats geen jongeren die gesloten jeugdzorg nodig hebben in justitiële jeugdinrichtingen.
- ▶ Ontwikkel een divers aanbod voor vervangende zorg voor kinderen die niet meer bij hun ouders kunnen wonen, met voldoende aanbod van pleegzorg.
- ▶ Geef laagdrempelige opvoedingsondersteuning voor ouders en verzorgers.
- ▶ Betrek kinderen met ervaringen in de jeugdzorg, bijvoorbeeld bij de evaluatie van de Wet op de Jeugdzorg.

Indicator	2007	2008	verschil
▶ Kinderen op wachtlijst Bureau Jeugdzorg	6310*	5510**	-13%
▶ Kinderen op de wachtlijst met vervangende zorg***	2459*	2104**	-14,5%
▶ Civiel geplaatste jongeren in een jji	996*	855**	-14%
▶ Aantal kinderen in de pleegzorg	19.016	22.243	+9%
▶ Wachtlijsten jeugd-ggz	18.696	22.996	+23%
▶ Percentage gemeenten met Centrum Jeugd en Gezin	-	13%	

jjj = justitiële jeugdinrichting

* peildatum op 1 januari 2008

** peildatum op 1 januari 2009.

*** Vervangende zorg: deze kinderen zijn in afwachting van het type zorg waarvan is vastgesteld dat ze die nodig hebben. In het vorige Jaarbericht waren deze kinderen niet bij de cijfers over wachtlijsten meegerekend.

Kinderen over jeugdzorg

Als je problemen hebt, kun je hulp vragen maar je hebt niks meer te zeggen over de oplossing die ze bedenken.

eens **22%** oneens **78%**

Het gevoel de macht te verliezen kan een drempel zijn om hulp te vragen. Alleen daarom al is het belangrijk dat kinderen weten dat ze altijd het recht hebben om mee te praten en mee te denken over de begeleiding die ze nodig hebben. Dat volgt ook uit artikel 12 IVRK. Bijna een kwart van de jongeren is zich kennelijk niet bewust van dit recht. Jeugdzorg wordt beduidend beter als kinderen op een volwaardige manier participeren. Een goed voorbeeld daarvan vormen de Quality4Children standaarden die ontwikkeld zijn door de visies van kinderen op goede jeugdzorg voor uit huis geplaatste kinderen te koppelen aan kinderrechten.

1 2 3 4 5

Het DESKUNDIGENPANEL geeft dit onderdeel, evenals vorig jaar, een 2. 'Er is veel aandacht voor de kwaliteit in de jeugdzorg, de duimschroeven worden zichtbaar aangedraaid en er wordt gewerkt aan de wachtlijsten, maar de resultaten zijn helaas nog onvoldoende', vat een panellid het eindoordeel samen. Een ander panellid: 'Het is onaanvaardbaar dat het nog altijd niet gelukt is om een einde te maken aan het plaatsen van kinderen die gesloten jeugdzorg nodig hebben in justitiële jeugdinrichtingen. En er is te weinig visie op behandelmethodes.'

Jeugdzorg krijgt de laatste jaren veel maatschappelijke aandacht. Er wordt hard gewerkt om de zorg voor de jeugd te verbeteren. Toch valt er nog veel te doen. Dat constateert ook het VN-Kinderrechtencomité. In januari 2009 schreef het Comité dat de Minister voor Jeugd en Gezin het jeugd beleid meer in lijn moet brengen met het Kinderrechtenverdrag.

Helaas zijn er anno 2009 nog altijd wachtlijsten van kinderen die langer dan negen weken op passende jeugdzorg wachten. Bovendien krijgt nog niet de helft van deze kinderen vervangende hulp ter overbrugging van de wachttijd. Nog zorgwekkender zijn de wachtlijsten in de geestelijke gezondheidszorg. De recente bezuinigingen op de persoonsgebonden budgetten doen vrezen dat nog meer kinderen in de kou komen te staan.

Het gebrek aan plaatsen in de gesloten jeugdzorg is eveneens alarmerend. Er zitten nog veel kinderen die jeugdzorg nodig hebben in een justitiële jeugd-inrichting met kinderen die in voorarrest zitten of veroordeeld zijn voor een strafbaar feit. De minister belooft dit probleem in 2010 opgelost te hebben, maar dat duurt veel te lang. Niet alleen het VN-Kinderrechtencomité, maar ook de mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa en de Nationale Ombudsman hebben gezegd dat deze praktijk van 'samenplaatsing' onmiddellijk moet stoppen.

Over de kwaliteit van de gesloten jeugdzorg bestaan kinderrechtelijke zorgen. De Inspectie Jeugdzorg heeft een kwaliteitskader ontwikkeld voor het regime binnen de gesloten instellingen. Daarin staan echter slechts minimale waarborgen voor kinderen en jongeren, waar het gaat om hun rechtspositie. Voor de kinderen in justitiële inrichtingen is dat wél goed geregeld in de Beginse-lenwet Justitiële Jeugdinrichtingen. Omdat in de gesloten jeugdzorg kinderen ook van hun vrijheid worden beroofd, is het belangrijk om hun rechten goed te regelen. Het gaat dan bijvoorbeeld om regels over fouilleren en visiteren, plaatsing in een isoleercel of over het klachtrecht.

Kindermishandeling is een zeer zorgelijk verschijnsel en bij uitstek een taak voor de jeugdzorg. Maar de zorg voor (kwetsbare) kinderen mag niet alleen aan de jeugdzorg worden overgelaten. Ieder die kindermishandeling constateert en dat niet meldt, wordt in zekere zin medeplichtig.

Paul Vlaardingerbroek, *hoogleraar jeugdrecht, Universiteit Tilburg*

Kinderrechten en kindermishandeling

Kinderrechtenbeginselen

- ▶ **Het belang van het kind staat centraal in de bestrijding van kindermishandeling** (art. 3 en 19 IVRK).

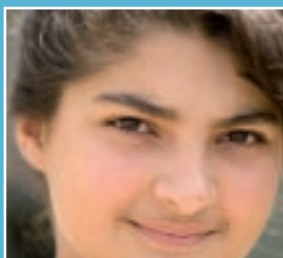
- ▶ **Kinderen moeten worden beschermd tegen alle vormen van kindermishandeling, binnen en buiten het gezin** (art.19 en 34 IVRK).

- ▶ **Mishandelde kinderen moeten passend geholpen en ondersteund worden** (art. 19 en 39 IVRK).

- ▶ **Ouders en kinderen worden actief ondersteund bij de opvoeding van hun kind** (art. 5 en 18 IVRK).

Beleidsaanbevelingen

- ▶ Geef de preventie van kindermishandeling prioriteit. Geef jonge ouders voldoende opvoedingsondersteuning, ook 'outreaching' en geef extra aandacht aan risicogroepen.
- ▶ Verbeter de vroegtijdige signalering van kindermishandeling, stimuleer een grotere meldingsbereidheid onder professionals en andere burgers.
- ▶ Ontwikkel een meldplicht kindermishandeling en organiseer deskundigheidsbevordering voor huidige en toekomstige professionals.
- ▶ Handel direct bij elk vermoeden van kindermishandeling, voorkom wachtlijsten bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en verkort de doorlooptijd drastisch.
- ▶ Ontwikkel de aanpak van kindermishandeling verder en geef de nazorg voor slachtoffers meer aandacht. Verbeter de justitiële aanpak van kindermishandeling.

Indicator

01-01-2008

01-01-2009

verschil

- ▶ Aantal wachtenden AMK langer dan vijf dagen

395

279

-29%

- ▶ Gemiddelde doorlooptijd AMK in dagen van melding tot beëindiging onderzoek

78

80

+2,5%

AMK = Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

Kinderen over kindermishandeling

Ouders mogen zelf weten hoe ze hun kinderen opvoeden. Af en toe een klap mag best.

eens **37%** oneens **63%**

Als jouw leerkracht weet dat een kind wordt mishandeld, moet hij meteen actie ondernemen.

eens **92%** oneens **8%**

Meer dan eenderde van de kinderen vindt dat een corrigerende tik geoorloofd is. Dit zou kunnen betekenen dat in veel gezinnen enige vorm van lichamelijk geweld wordt toegepast in de opvoeding. Toch is dat sinds 2007 wettelijk verboden. Kinderen zijn daar dus niet voldoende van op de hoogte. De elfjarige Melissa: 'Het ligt er helemaal aan of het nodig is'. Of de twaalfjarige Pascal: 'Mijn vader slaat wel eens, maar dan heb ik het ook verdiend'. Bijna iedereen vindt wel dat de leerkracht moet ingrijpen bij vermoedens van kindermishandeling. Waarschijnlijk scharen de kinderen zelf de 'pedagogische tik' niet onder mishandeling.

1 2 3 4 5

Het DESKUNDIGENPANEL geeft dit onderdeel een 4, een verbetering ten opzichte van de 3 van vorig jaar. 'Er is ongelooflijk veel werk verricht aan voorlichting en aan meldcodes', stelt een panellid vast. Dat is echt een concrete verbetering in de aanpak. 'Heel zorgelijk blijven de lange doorlooptijden bij de AMK's. Adequaat reageren betekent dat je binnen een dag een eerste taxatie doet, binnen een week een eerste interventie en binnen zes weken een hulpverleningsplan hebt.'

Kinderen moeten worden beschermd tegen alle vormen van mishandeling, dat wil zeggen tegen lichamelijke, psychische en seksuele mishandeling, zowel binnen het gezin als daarbuiten. Dat staat in artikel 19 IVRK. Het VN-Kinderrechtencomité stelt in de aanbevelingen van januari 2009 dat de Nederlandse regering moet waarborgen dat personen die werken met kinderen worden voorgelicht over hun verplichting om vermoedens van mishandeling te melden en welke maatregelen genomen moeten worden. Het Comité maakt zich verder zorgen om de hoge aantallen van kindermishandeling in Nederland. Actuele cijfers over kindermishandeling zijn hard nodig om een gedetailleerd beeld te krijgen van de aard en omvang van kindermishandeling. Daarmee kunnen gerichte acties worden gestart om het probleem aan te pakken. De onderzoeken uit 2007 (Nationale Prevalentiestudie Mishandeling en Scholieren over Mishandeling) hebben een regelmatige follow-up nodig.

Voor het Actieplan Aanpak Kindermishandeling 'Kinderen veilig thuis' is onderzoek verricht naar de mogelijke invoering van een meldplicht. Gebleken is dat minder dan de helft van de professionals een meldcode heeft. Enkele beroepsgroepen zoals artsen en kinderdagverblijven beschikken wel over een meldcode, maar de bereidheid om daarmee te werken laat nog te wensen over.

Het voornemen van de overheid om voor 2010 een meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld voor alle betrokken professionals verplicht te stellen is dan ook een positieve ontwikkeling in de aanpak van kindermishandeling. Toch is dat niet voldoende in het licht van het Kinderrechtenverdrag. Met de invoering van een wettelijke meldplicht zou de Nederlandse regering pas werkelijk uitdragen dat het belang van het kind vereist dat vermoedens van kindermishandeling altijd gemeld worden.

Professionals weten vaak niet hoe ze moeten handelen als het over migrantengezinnen gaat. Ouders die het Nederlands niet goed beheersen doen niet mee in de onderzoeken. In grote steden heeft meer dan de helft van de kinderen niet-Nederlandse ouders. Om deze gezinnen goed te ondersteunen moet er veel meer geïnvesteerd worden.

Myra ter Meulen, adviseur jeugdbeleid en preventie kindermishandeling

Kindermishandeling gaat niet alleen over fysiek geweld. Er lijden ook veel kinderen onder verwaarlozing of vernedering. In elke klas zit gemiddeld één kind dat mishandeld wordt. Leerkrachten merken vaak wel dat er iets aan de hand is met zo'n kind. Maar wat doe je dan met je zorgen of vermoedens? Hiervoor moet aandacht komen in de lerarenopleidingen.

Ineke van Winden, directeur programma's Stichting Kinderpostzegels Nederland

Kinderrechten en jeugdstrafrecht

Kinderrechtenbeginselen

- ▶ **Het belang van het kind staat voorop in de toepassing van het jeugdstrafrecht** (art. 3, 37 en 40 IVRK).
- ▶ **Pedagogische doelen staan centraal in de toepassing van het jeugdstrafrecht en kinderen krijgen een eerlijk proces** (art. 40 IVRK).
- ▶ **Alternatieven voor vervolging en berechting zijn het uitgangspunt, zodat kinderen zoveel mogelijk 'buiten' het strafrecht gehouden worden** (art. 40 lid 3, sub b IVRK).
- ▶ **Vrijheidsbeneming wordt slechts als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur gehanteerd** (art. 37 sub b IVRK).
- ▶ **Ieder kind dat van zijn of haar vrijheid wordt beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en respect. Er wordt rekening gehouden met zijn of haar leeftijd** (art. 37 sub c IVRK).

Beleidsaanbevelingen

- ▶ Ontwikkel effectief beleid voor de preventie van jeugdcriminaliteit.
- ▶ Stel heropvoeding, resocialisatie en een tweede kans centraal gedurende het gehele traject, van vervolging tot en met de nazorg.
- ▶ Pas kindvriendelijke verhoormethoden en procedures toe.
- ▶ Vermijd vrijheidsbeneming zoveel mogelijk in alle fases en pas geschikte alternatieven toe.
- ▶ Verzamel en publiceer bruikbare data over de omstandigheden en de veiligheid van kinderen in justitiële jeugdinrichtingen en maak deze toegankelijk.

Indicator	2007	2008	verschil
▶ Totaal aantal minderderjarigen in jji's	3491	3158	-9,5%
▶ Totaal aantal minderjarigen in jji's op 1 januari	575	489	-15%
▶ % minderjarigen in voorlopige hechtenis op 1 januari	62% (=357)	66% (=322)	+4%
▶ Totaal aantal minderjarigen met een PIJ-maatregel op 1 januari.	168	131	-2,2%
▶ Totaal aantal minderjarigen op wachtlijst behandelplek PIJ-maatregel op 1 januari	30	28	-6,7%

Bron: Dienst Justitiële Inrichtingen
jji = justitiële jeugdinrichting

Kinderen over jeugdstrafrecht

Met kinderen die zwaar rotzooi trappen maakt het Kinderrechtenverdrag korte metten: streng straffen en opsluiten.

eens **27%** oneens **73%**

'Criminele' kinderen moeten worden geholpen om een beter leven te gaan leiden.

eens **96%** oneens **4%**

Verreweg de meeste kinderen omarmen de pedagogische doelen die in het jeugdstrafrecht centraal moeten staan: bijna allemaal vinden ze dat kinderen die een strafbaar feit hebben begaan, begeleiding nodig hebben. Dat is een prachtige score! Ruim een kwart van de kinderen denkt overigens nog wel dat 'streng straffen' in het Kinderrechtenverdrag staat, wat niet zo is. Kinderen hebben recht op een reactie, op bescherming en begeleiding, ook als het misgaat. Of zoals de elfjarige Daan het krachtig formuleert: 'Kinderrechten zijn belangrijk voor kinderen omdat ze niet in het gevang thuishoren.'

1 2 3 4 5

Het DESKUNDIGENPANEL geeft dit onderdeel, evenals vorig jaar, een 3. 'Met alle aandacht voor de gesloten jeugdzorg hielden we ons hart vast voor de justitiële jeugdinrichtingen, ook daar moet immers het pedagogische doel voorop blijven staan. Maar het lijkt mee te vallen, er wordt geïnvesteerd in deskundigheidsbevordering en een basismethodiek. Toch moet er nog veel gebeuren', zegt een panellid. 'En dat gebruik van DNA bij minderjarigen kan echt niet', vond een ander, 'DNA, daar Doen we Niet Aan!'

De pedagogische aanpak staat centraal in het jeugdstrafrecht. Toch wordt er in ons land steeds harder opgetreden tegen minderjarigen die een delict plegen of daarvan verdacht worden. 'De jeugd wordt niet criminel, maar de samenleving veel strenger. Dat resulteert in meer sancties en hardere straffen, terwijl meer hulp en bescherming nodig is', zegt professor Ido Weijers ('de Volkskrant', 29 november 2008).

Het aantal jongeren in detentie blijft in Nederland schrikbarend hoog. Onder het Kinderrechtenverdrag mag de vrijheidsbeneming van een kind slechts als uiterste maatregel worden toegepast en voor de kortst mogelijke passende duur. Nederland is door het VN-Kinderrechtencomité opgeroepen deze regel beter in acht te nemen. Ook bij voorlopige hechtenis. Nederland moet meer gebruikmaken van bestaande alternatieven zoals de gedragsbeïnvloedende maatregel en erkende gedragsinterventies. En de overheid moet nieuwe alternatieven ontwikkelen. Nog steeds zijn er jongeren met een PIJ-maatregel ('jeugdtdbs') die te lang wachten op behandeling. In de tweede helft van 2008 was die wachttijd gemiddeld 93 dagen. Daardoor zitten ze langer opgesloten dan nodig is. Ook de Europese mensenrechtencommissaris Hammarberg heeft zijn zorgen hierover geuit.

Het VN-Kinderrechtencomité roept Nederland op om de voorbehouden bij artikel 37 en 40 IVRK in te trekken. Nu kunnen minderjarigen bij delicten van lichte aard worden berecht zonder dat er een advocaat bij is en kunnen ze niet altijd hoger beroep instellen. Daarnaast is berechting van zestien- en zeventienjarigen volgens het volwassenenstrafrecht mogelijk.

In 2008 hebben de justitiële jeugdinrichtingen verbeterplannen uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Justitie. De dataverzameling over de veiligheid van jongeren in detentie schiet echter nog steeds tekort. De overheid moet elk jaar voldoende gegevens hierover verzamelen en publiceren (Violence against Children in Conflict with the Law, Defence for Children, 2008).

Het recht op privacy van minderjarige delinquenten onder het Kinderrechtenverdrag reikt verder dan dat voor volwassenen. Er is kritiek dat deze speciale bescherming niet voldoende in acht wordt genomen, bijvoorbeeld in de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden. In maart 2008 was van in totaal 5.628 minderjarigen een DNA-profiel opgenomen in de DNA-databank. Dit totaal profiel kan maximaal dertig jaar worden bewaard.

De vraag is waar de teruggang van jongeren in de jji's vandaan komt. Deze zou het gevolg kunnen zijn van het feit dat de jeugdcriminaliteit in feite niet toeneemt, maar dat men steeds vaker jongeren vervolgt voor steeds kleinere feiten. Deze feiten leiden nu eenmaal niet tot plaatsing in een inrichting, hoogstens tot preventieve hechtenis. Anderzijds valt de daling van het aantal PIJers op: als er meer plaats in de jji's komt hoeven jongeren niet tot een PIJ veroordeeld te worden om ze te kunnen plaatsen.

Er moet veel meer gekeken worden naar de oorzaken van wetsovertredingen door kinderen. Is het puberaal gedrag of een psychiatrische stoornis? Uit welke sociaal economische omstandigheden komt het kind, tegen welke muren loopt het kind? Kinderen helpen, betekent die muren afbreken, in plaats van ze te straffen voor hun reacties op die muren.

Jelle Klaas, *advocaat sociale mensenrechten en jeugdstrafrecht*

Josine Junger-Tas, *gasthoogleraar jeugd-criminologie Willem Pompe Instituut (Universiteit Utrecht)*

Kinderrechten en **vreemdelingenrecht**

Kinderrechtenbeginselen

- ▶ **Het belang van het kind staat voorop in het vreemdelingenbeleid** (art. 2, 3 en 22 IVRK).
- ▶ **Alle rechten gelden voor alle kinderen; kinderen mogen niet op grond van hun verblijfsstatus worden uitgesloten van voorzieningen** (art. 2, 24 en 27 IVRK).
- ▶ **Kinderen horen bij hun ouders op te groeien, tenzij dat niet in hun belang is** (art. 9 en 10 IVRK).
- ▶ **Vreemdelingenkinderen hebben recht op extra bescherming en mogen niet vanwege hun verblijfsstatus van hun vrijheid worden beroofd** (art 2, 22 en 37 IVRK).

Beleidsaanbevelingen

- ▶ Neem langdurig verblijf van een kind in Nederland op als grond voor een verblijfsvergunning.
- ▶ Zet geen vreemdelingenkinderen (en hun ouders) op straat.
- ▶ Waarborg het recht van kinderen om bij hun ouders op te groeien.
- ▶ Plaats alleenstaande minderjarige vreemdelingen niet in vreemdelingenbewaring.
- ▶ Zorg voor terugkeerbeleid waarbij het belang van het kind voorop staat en doe onderzoek naar de situatie van teruggekeerde kinderen.

Indicator	2007	2008	verschil
▶ Aantal alleenstaande minderjarige vreemdelingen in vreemdelingenbewaring	150	160	+7%
▶ Aantal afwijzingen verblijf ouder bij kind of andersom	2670	2830	+6%
▶ Aantal minderjarigen dat langer dan vijf jaar in de opvang verblijft en geen verblijfsvergunning heeft	825*	450**	-45%

Bron: Ministerie van Justitie

* op 1 januari 2008

** op 1 januari 2009

Kinderen over vreemdelingenrecht

'Illegale' kinderen hebben minder rechten dan Nederlandse kinderen.

eens **28%** oneens **72%**

Vluchtelingenkinderen hebben meer rechten dan Nederlandse kinderen.

eens **15%** oneens **85%**

De vragen over vreemdelingenrecht en kinderrechten waren moeilijk omdat ze vragen naar het recht op bijzondere bescherming van extra kwetsbare kinderen. Minderjarige vluchtelingen en asielzoekers hebben op grond van artikel 22 IVRK recht op bijzondere bescherming en in die zin hebben zij dus 'extra' rechten. Aan de andere kant geldt het non-discriminatiebeginsel uit artikel 2 IVRK voor alle kinderen in Nederland. Kinderen zonder rechtmatig verblijf hebben zeker niet minder rechten dan andere kinderen. Dat meer dan een kwart van de kinderen denkt dat 'illegale' kinderen minder rechten hebben, kan misschien verklaard worden door de praktijk waarin blijkt dat kinderen zonder rechtmatig verblijf moeite hebben om hun rechten te realiseren.

1 2 3 4 5

Het DESKUNDIGENPANEL geeft dit onderdeel, evenals vorig jaar, een 2. Alleenstaande jongeren worden nog altijd in vreemdelingenbewaring geplaatst en 'illegale' kinderen belanden op straat. 'Maak van vreemdelingenkinderen geen straatkinderen!', zei een van de panelleden. Er zijn geen structurele verbeteringen voor kinderen in het gezinsherenigingsbeleid: 'Het is toch vreemd dat er nog altijd geen beleid is voor ouders die verblijf bij hun Nederlands kind willen aanvragen. Wat stelt je Nederlandse nationaliteit dan voor?'

Zowel in het laatste rapport van de Europese mensenrechtencommissaris Hammarberg als in de laatste aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité zijn veel zorgen te lezen over de wijze waarop Nederland met de rechten van vreemdelingenkinderen omgaat.

In de Vreemdelingenwet is nog altijd geen grond opgenomen die recht doet aan het feit dat kinderen na lang verblijf zó geworteld kunnen raken in Nederland, dat het schadelijk voor ze is om ze nog uit te zetten. Zo zaten er begin 2009 ongeveer 450 kinderen al langer dan vijf jaar in een asielzoekerscentrum, buiten de opvang gaat het om enkele duizenden kinderen.

Het huidige beleid waarbij alleenstaande minderjarige vreemdelingen in vreemdelingenbewaring worden gesteld is in strijd met verschillende artikelen uit het IVRK. Omdat er alternatieven voor de vreemdelingenbewaring voorhanden zijn, is opsluiting in strijd met het beginsel dat opsluiten de laatste optie is. De overheid zegt deze kinderen te beschermen maar de jongeren raken juist erg beschadigd en kwetsbaar door de maandenlange opsluiting, waarna ze vrijwel zonder uitzondering op straat worden gezet.

Doordat 'illegale' gezinnen zijn uitgesloten van sociale voorzieningen en opvang zet Nederland kinderen letterlijk op straat. Dit is een schending van artikel 27, lid 3 IVRK. Defence for Children-Ecpat, Unicef Nederland, het Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt en het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten hebben een klacht ingediend bij het Europees Comité voor Sociale Rechten over deze kinderrechtenschending. Die klacht is ontvankelijk verklaard.

Door de strenge regels op het terrein van gezinshereniging en -vorming komt het vaak voor dat kinderen in Nederland dreigen te worden gescheiden van hun legaal verblijvende ouders als zij zelf zonder de vereiste Machtiging tot Voorlopig Verblijf (MVV) naar Nederland zijn gekomen of als zij zelf legaal verblijven in Nederland maar hun ouders niet. Een ouder die zijn zoon of dochter naar Nederland wil laten overkomen, heeft te maken met een aantal vereisten. De ouder moet een minimuminkomen verdienen en een arbeidscontract hebben voor de minimale duur van een jaar. Voor ouders die verblijf aanvragen bij hun Nederlands kind is nog niets geregeld in de Vreemdelingenwet. Deze kinderen hebben daardoor niet het stabiele gezinsleven waar ze op grond van het Kinderrechtenverdrag recht op hebben. Ze lopen de kans te worden gescheiden van hun ouders of te moeten verhuizen naar een land waar ze geen binding mee hebben.

De politieke wens om een probleem te willen beheersen, mag niet als vanzelfsprekend leiden tot het inperken of ontzeggen van fundamentele rechten. Door alleenstaande minderjarige vreemdelingen te detineren gebeurt dit wel, zonder dat alternatieven voldoende zijn onderzocht. Dat is in strijd met (inter)nationale verplichtingen.

Goos Cardol, *juridisch adviseur, Landelijk Bureau Raad voor de Kinderbescherming*

Asielzoekerskinderen zijn kwetsbaar door wat ze in het land van herkomst, tijdens de vlucht en tijdens hun verblijf in Nederland hebben meegemaakt. Met deze kwetsbaarheid wordt in de asielprocedure en de opvang onvoldoende rekening gehouden met als gevolg dat de kinderen, naarmate het verblijf in Nederland langer duurt, toenemend sociaal emotionele problemen ontwikkelen.

Margrite Kalverboer, *Rijksuniversiteit Groningen*

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Artikel 1 Definitie van het kind
Ieder mens jonger dan achttien jaar is een kind.

Artikel 2 Non-discriminatie
Alle rechten gelden voor alle kinderen, zonder uitzonderingen. De overheid neemt maatregelen om alle rechten te realiseren en moet ervoor zorgen dat elk kind wordt beschermd tegen discriminatie.

Artikel 3 Belang van het kind
Het belang van het kind moet voorop staan bij alle maatregelen die kinderen aangaan. De overheid moet het welzijn van alle kinderen bevorderen en houdt toezicht op alle voorzieningen voor de zorg en bescherming van kinderen.

Artikel 4 Realiseren van kinderrechten
De overheid neemt alle nodige maatregelen om de rechten van kinderen te realiseren en moet via internationale samenwerking armere landen hierbij steunen.

Artikel 5 Rol van de ouders
De overheid moet de rechten, plichten en verantwoordelijkheden van ouders en voogden respecteren. De ouders en voogden moeten het kind (bege)leiden in de uitoefening van zijn of haar rechten op een manier die past bij de leeftijd en ontwikkeling van het kind.

Artikel 6 Recht op leven en ontwikkeling
Ieder kind heeft het recht op leven. De overheid waarborgt zoveel mogelijk het overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 7 Naam en nationaliteit
Het kind heeft bij de geboorte recht op een naam en een nationaliteit en om geregistreerd te worden. Het kind heeft het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen verzorgd te worden.

Artikel 8 Identiteit
Het kind heeft het recht om zijn of haar identiteit te behouden, zoals nationaliteit, naam en familiebanden. De overheid steunt het kind om zijn of haar identiteit te herstellen als die ontnomen is.

Artikel 9 Scheiding kind en ouders
Het kind heeft het recht om bij de ouders te leven en op omgang met beide ouders als het kind van een of beide ouders gescheiden is, tenzij dit niet in zijn of haar belang is. In procedures hierover moet naar de mening van kinderen en ouders worden geluisterd.

Artikel 10 Gezinshereniging
Ieder kind heeft recht om herenigd te worden met zijn of haar ouder(s) als het kind en de ouder(s) niet in hetzelfde land wonen. Aanvragen hiervoor moet de overheid met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandelen. Het kind dat in een ander land dan zijn of haar ouder(s) verblijft, heeft recht op rechtstreeks en regelmatig contact met die ouder(s).

Artikel 11 Kinderontvoering
Het kind heeft recht op bescherming tegen kindervervoer naar het buitenland door een ouder. De overheid neemt ook maatregelen om ervoor te zorgen dat het kind kan terugkeren vanuit het buitenland als het ontvoerd is.

Artikel 12 Participatie en hoorrecht
Het kind heeft het recht om zijn of haar mening te geven over alle zaken die het kind aangaan. De overheid zorgt ervoor dat het kind die mening kan uiten en dat er naar hem of haar wordt geluisterd. Dit geldt ook voor gerechtelijke en bestuurlijke procedures.

Artikel 13 **Vrijheid van meningsuiting**

Het kind heeft recht op vrijheid van meningsuiting, dit omvat ook de vrijheid inlichtingen en denkbeelden te verzamelen, te ontvangen en te verspreiden. Daarbij moet rekening gehouden worden met de rechten van anderen.

Artikel 14 **Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst**

Het kind heeft recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en de vrijheid deze te uiten. De overheid respecteert de rechten en plichten van ouders en voogden om het kind te (bege)leiden bij de uitoefening van dit recht op een manier die past bij zijn of haar leeftijd en ontwikkeling.

Artikel 15 **Vrijheid van vereniging**

Het kind heeft het recht om met anderen vreedzaam samen te komen, lid te zijn of te worden van een vereniging en een vereniging op te richten.

Artikel 16 **Privacy**

Ieder kind heeft recht op privacy. De overheid beschermt het kind tegen inmenging in zijn of haar privé- en gezinsleven, huis of post en respecteert zijn of haar eer en goede naam.

Artikel 17 **Recht op informatie**

Het kind heeft recht op toegang tot informatie en materialen van verschillende bronnen en in het bijzonder op informatie en materialen die zijn of haar welzijn en gezondheid bevorderen. De overheid stimuleert de productie en verspreiding hiervan en zorgt ervoor dat het kind beschermd wordt tegen informatie die schadelijk is.

Artikel 18 **Verantwoordelijkheden van ouders**

Beide ouders zijn verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. Het belang van het kind staat hierbij voorop. De overheid respecteert de eerste verantwoordelijkheid van ouders en voogden, geeft hen ondersteuning en creëert voorzieningen voor de zorg van kinderen, ook voor kinderopvang als de ouders werken.

Artikel 19 **Bescherming tegen kindermishandeling**

Het kind heeft recht op bescherming tegen alle vormen van lichamelijke en geestelijke mishandeling en verwaarlozing zowel in het gezin als daarbuiten. De overheid neemt maatregelen ter preventie en signalering hiervan en zorgt voor opvang en behandeling.

Artikel 20 **Kinderen zonder ouderlijke zorg**

Een kind dat tijdelijk of blijvend niet in het eigen gezin kan opgroeien heeft recht op bijzondere bescherming. De overheid zorgt voor alternatieve opvang, zoals een pleeggezin of indien nodig een kindertehuis.

Artikel 21 **Adoptie**

Het belang van het kind moet voorop staan bij adoptie. Als er voor het kind geen oplossing mogelijk is in het eigen land, is internationale adoptie toegestaan. De overheid houdt toezicht op de adoptieprocedures en bestrijdt commerciële praktijken.

Artikel 22 **Vluchtelingen**

Een kind dat asiel zoekt of erkend is als vluchteling, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand ongeacht of hij of zij alleenstaand of bij zijn ouders is. De overheid moet proberen de ouders of andere familieleden van alleenstaande gevluchte kinderen op te sporen. Als dat niet lukt, heeft het kind recht op dezelfde bescherming als elk ander kind zonder ouderlijke zorg.

Artikel 23 **Kinderen met een handicap**

Een kind dat geestelijk of lichamelijk gehandicapt is, heeft recht op bijzondere zorg. De overheid waarborgt het recht van het gehandicapte kind op een waardig en zo zelfstandig mogelijk leven waarbij het kind actief kan deelnemen aan de maatschappij en zorgt voor bijstand om de toegang tot onder meer onderwijs, recreatie en gezondheidszorg te verzekeren.

Artikel 24 Gezondheidszorg

Het kind heeft recht op de best mogelijke gezondheid en op gezondheidszorgvoorzieningen. De overheid waarborgt dat geen enkel kind de toegang tot deze voorzieningen wordt onthouden. Extra aandacht is er voor de vermindering van baby- en kindersterfte, eerstelijnsgezondheidszorg, voldoende voedsel en schoon drinkwater, zorg voor moeders voor en na de bevalling en voor voorlichting over gezondheid, voeding, borstvoeding en hygiëne. De overheid zorgt ervoor dat traditionele gewoontes die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen, worden afgeschaft.

Artikel 25 Uithuisplaatsing

Een kind dat uit huis is geplaatst voor zorg, bescherming of behandeling van zijn of haar geestelijke of lichamelijke gezondheid, heeft recht op een regelmatige evaluatie van zijn of haar behandeling en of de uithuisplaatsing nog nodig is.

Artikel 26 Sociale zekerheid

Ieder kind heeft recht op voorzieningen voor sociale zekerheid.

Voorbehoud: Nederland geeft kinderen geen eigen aanspraak op sociale zekerheid maar regelt dit via de ouders.

Artikel 27 Levensstandaard

Ieder kind heeft recht op een levensstandaard die voldoende is voor zijn of haar lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling. Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de levensomstandigheden van het kind maar de overheid moet hen hierbij helpen met bijstand en ondersteuning zodat het kind op z'n minst voldoende eten en kleding en adequate huisvesting heeft.

Artikel 28 Onderwijs

Het kind heeft recht op onderwijs. Basisonderwijs is voor ieder kind gratis en verplicht. De overheid zorgt ervoor dat het voortgezet - en beroepsonderwijs toegankelijk is voor ieder kind, in overeenstemming met zijn of haar leerniveau. De overheid pakt vroegtijdig schooluitval aan. De handhaving van de discipline op school moet de menselijke waardigheid en kinderrechten respecteren. Internationale samenwerking is nodig om analfabetisme te voorkomen.

Artikel 29 Onderwijsdoelstellingen

Het kind heeft recht op onderwijs dat is gericht op: de ontplooiing van het kind; respect voor mensenrechten en voor de eigen culturele identiteit, de waarden van het eigen land en van andere landen; vrede en verdraagzaamheid; gelijkheid tussen geslachten; vriendschap tussen alle volken en groepen en eerbied voor het milieu. Iedereen is vrij om een school naar eigen inzicht op te richten met inachtneming van deze beginselen en de door de overheid vastgestelde minimumnormen voor alle scholen.

Artikel 30 Kinderen uit minderheidsgroepen

Een kind uit een etnische, religieuze of linguïstische minderheidsgroep heeft het recht om zijn of haar eigen cultuur te beleven, godsdienst te belijden of taal te gebruiken.

Artikel 31 Recreatie

Het kind heeft recht op rust en vrije tijd, om te spelen en op recreatie, en om deel te nemen aan kunst en cultuur. De overheid zorgt ervoor dat ieder kind gelijke kansen heeft om dit recht te realiseren en bevordert recreatieve, artistieke en culturele voorzieningen voor kinderen.

Artikel 32 Bescherming tegen kinderarbeid

Het kind heeft recht op bescherming tegen economische uitbuiting en tegen werk dat gevaarlijk en schadelijk is voor zijn of haar gezondheid en ontwikkeling of de opvoeding hindert. De overheid moet een minimumleeftijd voor arbeid en aangepaste werktijden en arbeidsvoorwaarden vaststellen.

Artikel 33 Bescherming tegen drugs

Het kind heeft recht op bescherming tegen drugsgebruik. De overheid moet maatregelen nemen zodat kinderen niet ingezet worden bij het maken of in de handel van drugs.

Artikel 34 Seksueel misbruik

Het kind heeft recht op bescherming tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik. De overheid moet maatregelen nemen om kinderprostitutie en kinderpornografie te voorkomen.

Artikel 35 Handel in kinderen

Het kind heeft recht op bescherming tegen ontvoering en mensenhandel. De overheid onderneemt actie om te voorkomen dat kinderen worden ontvoerd, verkocht of verhandeld.

Artikel 36 Andere vormen van uitbuiting

Het kind heeft recht op bescherming tegen alle andere vormen van uitbuiting die schadelijk zijn voor enig aspect van het welzijn van het kind.

Artikel 37 Kinderen in detentie

Marteling en andere vormen van wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing van het kind zijn verboden. Kinderen mogen niet veroordeeld worden tot de doodstraf of tot levenslange gevangenisstraf. Opsluiting van een kind mag alleen als uiterste maatregel en dan zo kort mogelijk. Als een kind wordt opgesloten, moet de rechter zo snel mogelijk beslissen of dat mag. Het kind heeft daarbij recht op juridische steun. Kinderen mogen niet samen met volwassenen opgesloten worden. Alle kinderen in detentie hebben recht op een menswaardige behandeling en op contact met hun familie.
Voorbehoud: in Nederland kan op kinderen vanaf zestien jaar het volwassenenstrafrecht worden toegepast.

Artikel 38 Kinderen in oorlogssituaties

Een kind in een oorlogssituatie heeft recht op extra bescherming en zorg. De overheid waarborgt dat kinderen jonger dan vijftien jaar niet voor militaire dienst worden opgeroepen.

Artikel 39 Bijzondere zorg voor slachtoffers

Een kind dat slachtoffer is van oorlogsgeweld of van uitbuiting, misbruik, foltering of een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing heeft recht op bijzondere zorg – in een omgeving die goed is voor het zelfrespect, de gezondheid en de waardigheid van het kind – om te herstellen en te herintegreren in de samenleving.

Artikel 40 Jeugdstrafrecht

Ieder kind dat verdacht, vervolgd of veroordeeld wordt voor een strafbaar feit heeft recht op een pedagogische behandeling die geen afbreuk doet aan de eigenwaarde en de menselijke waardigheid van het kind, die rekening houdt met de leeftijd van het kind en die de herintegratie en de opbouwende rol van het kind in de samenleving bevordert. Ieder kind heeft recht op een eerlijk proces en op juridische bijstand. De overheid houdt kinderen zoveel mogelijk buiten strafrechtelijke procedures.
Voorbehoud: in Nederland krijgt een kind bij lichte overtredingen soms geen juridische bijstand.

Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Artikel 1 **Verbod op de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie**

De verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie is verboden.

Artikel 2 **Toepassingsgebied**

- ▶ Verkoop van kinderen is iedere handeling of transactie waarbij een kind wordt overgedragen door een persoon of groep personen aan een andere persoon of groep personen tegen betaling of een andere vorm van vergoeding.
- ▶ Kinderprostitutie is het gebruik van een kind bij seksuele handelingen tegen betaling of een andere vorm van vergoeding.
- ▶ Kinderpornografie is elke afbeelding, op welke wijze dan ook, van een kind dat betrokken is bij, werkelijke of gesimuleerde, expliciete seksuele gedragingen of elke afbeelding van het geslachtsorgaan van een kind voor primair seksuele doeleinden.

Artikel 3 **Definitie van de verkoop van kinderen**

De overheid zorgt er voor dat verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie strafbaar is en dat personen of rechtspersonen die zich daar schuldig aan maken strafrechtelijk vervolgd worden. De overheid zorgt voor waarborgen in adoptieprocedures.

Artikel 4 **Rechtsmacht**

De overheid regelt de rechtsmacht als de strafbare feiten gepleegd worden in Nederland of als de vermoedelijke dader Nederlander is, in Nederland woont of als het slachtoffer Nederlands is.

Artikel 5 **Uitleveringsdelicten**

Een land kan een ander land verzoeken tot uitlevering van een persoon die verdacht wordt van de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en/of kinderpornografie. Dit kan op grond van een uitleveringsverdrag tussen beide landen, maar ook op basis van dit Facultatief Protocol.

Artikel 6 **Bijstand verlenen en wederzijdse rechtshulp**

Landen die partij zijn bij dit Facultatief Protocol ondersteunen elkaar zo veel mogelijk bij onderzoek naar de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en/of kinderpornografie, de straf- en uitleveringsprocedure en het verzamelen van bewijsmateriaal.

Artikel 7 **Beslaglegging**

De overheid zorgt voor maatregelen om beslag te kunnen leggen op documenten, en andere hulpmiddelen die gebruikt worden bij de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en/of kinderpornografie en op de opbrengsten hiervan. De overheid zorgt ook voor maatregelen om panden die gebruikt zijn voor het plegen van deze strafbare feiten tijdelijk of definitief te sluiten.

Artikel 8 **Bescherming van de rechten en belangen van het slachtoffer in de strafrechtelijke procedure**

lid 1 **Passende maatregelen ter bescherming van minderjarige slachtoffers**

De overheid dient de rechten en belangen van kinderen die het slachtoffer zijn van verkoop, prostitutie en/of pornografie te beschermen door:

- ▶ de kwetsbaarheid en speciale behoeften van minderjarige slachtoffers en getuigen te erkennen;
- ▶ te zorgen voor speciale procedures voor minderjarige slachtoffers;
- ▶ minderjarige slachtoffers te informeren over hun rechten en hun rol in de strafrechtelijke procedure;
- ▶ in overeenstemming met de procesregels in het nationale recht, rekening te houden met de opvattingen, behoeften, zorgen en belangen van minderjarige slachtoffers;

- ▶ ondersteuning te bieden aan minderjarige slachtoffers gedurende de gehele strafrechtelijke procedure;
- ▶ de identiteit en persoonlijke levenssfeer van minderjarige slachtoffers te beschermen;
- ▶ te zorgen voor bescherming van minderjarige slachtoffers en hun familie tegen intimidatie en represailles.
- ▶ te voorkomen dat de uitvoering van rechterlijke uitspraken over toekenning van schadeloosstelling onnodige vertraging oploopt.

lid 2 Leeftijd slachtoffer

Onzekerheid over de leeftijd van het slachtoffer mag geen beletsel vormen voor het instellen van een (strafrechtelijk) onderzoek.

lid 3 Belang van het kind

In de strafrechtelijke procedure vormen de belangen van het minderjarige slachtoffer de eerste overweging.

lid 4 Deskundigheid beroepskrachten

De overheid zorgt dat personen die werken met minderjarige slachtoffers passende scholing krijgen op het gebied van recht en psychologie.

lid 5 Bescherming van bij de hulpverlening betrokken personen en organisaties

De overheid zorgt, waar nodig, voor de bescherming van de veiligheid en integriteit van personen of organisaties die betrokken zijn bij de preventie, bescherming van en/of hulpverlening aan slachtoffers.

lid 6 Eerlijk en onpartijdig proces

Geen enkele bepaling in dit artikel wordt zodanig uitgelegd dat deze schadelijk of onverenigbaar is met de rechten van de verdachte op een eerlijk en onpartijdig proces.

Artikel 9 Preventie, opvang en hulpverlening

lid 1 Preventie

De overheid zorgt voor maatregelen en programma's ter preventie van de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en/of kinderpornografie.

lid 2 Publieksvoorlichting

De overheid informeert de samenleving over preventieve maatregelen en over de schadelijke gevolgen van verkoop van kinderen, prostitutie en kinderpornografie voor minderjarigen. In de publieksvoorlichting en het onderwijs hierover worden minderjarigen en minderjarige slachtoffers betrokken.

lid 3 Herstel en reïntegratie van minderjarige slachtoffers

De overheid waarborgt dat minderjarige slachtoffers alle passende ondersteuning krijgen, waaronder ondersteuning bij volledige reïntegratie in de samenleving en lichamelijk en psychisch herstel.

lid 4 Schadeloosstelling

De overheid waarborgt dat minderjarige slachtoffers toegang hebben tot schadeloosstellingsprocedures.

lid 5 Verbod op promotie verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie

De overheid zorgt voor een verbod op het vervaardigen en verspreiden van materiaal ter promotie van de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie

Artikel 10 Internationale samenwerking

Alle landen die partij zijn bij dit Facultatief Protocol werken samen om de verkoop van kinderen, kinderprostitutie, kinderpornografie en kindersekstoerisme te voorkomen, op te sporen, te onderzoeken, te vervolgen en te bestraffen, een multisectorale en gecoördineerde aanpak te bevorderen en minderjarige slachtoffers bij te staan bij hun herstel en reïntegratie. De landen werken ook intensief samen en ondersteunen elkaar om de oorzaken van de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en/of kinderpornografie, zoals armoede en onderontwikkeling aan te pakken.

**Het Jaarbericht Kinderrechten is een
gezamenlijke uitgave van Unicef Nederland en
Defence for Children-Ecpat.**

© juni 2009

Teksten.

Jeugdstrafrecht: mr. dr. Sharon Detrick en mr. Maartje Berger

Jeugdzorg en Kindermishandeling: mr. Rosemarije van Zweden en
prof. mr. drs. Mariëlle Bruning

Uitbuiting: drs. Mirjam Blaak en drs. Theo Noten

Samenvatting verdragsteksten: drs. M. Blaak, mr. Manon Eijgenraam,
mr. dr. Sharon Detrick en mr. drs. Carla van Os

Enquête: mr. Karin Kloosterboer, drs. Celine Verheijen en mr. drs. Carla van Os
Vreemdelingenrecht en inleiding: mr. drs. Carla van Os (eindredactie)

Foto's.

Unicef

Vormgeving.

Studio Tint, Alisa van Spronsen, Den Haag

Druk.

Stenco, Amsterdam

Oplage.

1500

Gratis exemplaren zijn te downloaden via:

www.defenceforchildren.nl en www.unicef.nl

Unicef Nederland
Postbus 30603
2500 GP Den Haag
Giro 121
www.unicef.nl

Defence for Children-Ecpat
Postbus 328
1000 AH Amsterdam
Giro 4870000
www.defenceforchildren.nl
www.ecpat.nl
www.kinderrechten.nl

Unicef Nederland
Postbus 30603
2500 GP Den Haag
Giro 121
www.unicef.nl

Defence for Children-Ecpat
Postbus 328
1000 AH Amsterdam
Giro 4870000
www.defenceforchildren.nl
www.ecpat.nl
www.kinderrechten.nl